

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 10 mars 1942 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt för vissa lärarinnor vid dels kommunala flickskolor, dels ock Ateneums skolköksseminarium.

I en den 13 februari 1942 dagtecknad proposition nr 66, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, framlagt förslag angående delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt för vissa lärarinnor vid dels kommunala flickskolor, dels ock Ateneums skolköksseminarium.

Beträffande motiveringen för de framlagda förslagen får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

1:o.

Delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt för vissa lärarinnor vid kommunala flickskolor. Under punkten 1 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats utfärda föreskrifter angående delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt för vissa lärarinnor vid kommunala flickskolor.

Enligt kungörelse den 23 december 1910 (nr 145) angående pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter tillkommer delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt vid sådana statsunderstödda läroanstalter anställd föreståndarinna, ämneslärarinna med full tjänstgöring samt annan lärarinna, som i klasserna över de förberedande i en eller flera av ifrågavarande läroanstalter meddelar undervisning antingen sammanlagt minst 4 veckotimmar i gymnastik eller sammanlagt minst 6 veckotimmar i ett eller flera av vissa övningsämnen eller sammanlagt minst 10 veckotimmar, oberoende av de ämnen, i vilka undervisningen meddelas. Vid enskild läroanstalts kommunalisering upphör för vid densamma anställda lärarinnor avgiftsplikt och därmed förenad pensionsrätt i lärarinnornas pensionsanstalt, där ej till följd av särskild övergångsanordning delaktighet i anstalten må bibehållas.

Jämlikt särskilda bestämmelser i kungörelse nr 377/1935 (ändrad genom kungörelse nr 294/1940) skall dock övningslärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt, som övergår till anställning vid kommunal flickskola i samband med den enskilda läroanstaltens kommunalisering och som vid övergången enligt kungörelsen den 23 december 1910 angående pensionering

av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter ägde delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt, kvarstå såsom delägare där, under förutsättning att hon vid den kommunala flickskolan innehar med pensionsrätt icke förenad anställning. Därvid skola för lärarinnan gälla de rättigheter och skyldigheter i avseende å pensionsförmåner och pensionsavgifter, som skulle tillkommit henne, om hon fortfarande varit anställd vid den enskilda läroanstalten och där fullgjort en tjänstgöring, närmast motsvarande den, som hon årligen i medeltal under de senaste fem åren bestritt å sin befattning vid nämnda läroanstalt. Staten och vederbörande kommun skola vardera bidra till lärarinnans pensionering med 30 procent av den i § 5 reglementet för pensionsanstalten stadgade lägsta pensionsavgiften. Ifrågavarande bestämmelser hava givits retroaktiv verkan.

Motsvarande förmån av fortsatt delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt är däremot icke tillerkänd vare sig ämneslärarinna eller timlärarinna i läroämne, som i samband med kommunaliseringen övergår till en med pensionsrätt icke förenad anställning vid kommunal flickskola.

Direktionen över lärarinnornas pensionsanstalt har tillstyrkt utfärdande av föreskrifter angående delaktighet i anstalten för ifrågavarande lärarinnor och därvid framlagt följande förslag till bestämmelser i ämnet:

Övergår vid statsunderstödd enskild läroanstalt fast anställd föreståndarinna eller ämneslärarinna med full tjänstgöring eller vid sådan läroanstalt anställd timlärarinna eller vikarierande lärarinna i läroämne med en tjänstgöring, omfattande sammanlagt minst 10 undervisningstimmar i veckan, efter den 30 juni 1941 till anställning vid kommunal flickskola i samband med att den enskilda läroanstalten upphör med sin verksamhet till följd av inrättande å orten av kommunal flickskola, skall lärarinnan, därest hon vid frånträdande av sin anställning vid den enskilda läroanstalten är delägare i lärarinnornas pensionsanstalt, kvarstå såsom delägare i pensionsanstalten, under förutsättning att hon vid den kommunala flickskolan innehar anställning, som icke eljest medför pensionsrätt för henne. Därvid skola för lärarinnan gälla de rättigheter och skyldigheter i avseende å pensionsförmåner och pensionsavgifter, som skulle tillkommit henne, om hon fortfarande varit anställd vid den enskilda läroanstalten och där bestritt full tjänstgöring eller — vad beträffar timlärarinna och vikarierande lärarinna i läroämne — fullgjort en tjänstgöring, närmast motsvarande det antal veckotimmar, för vilket pensionsavgifter enligt reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt årligen i medeltal erlagts av eller för henne under de senaste fem åren före avgången från den enskilda läroanstalten. Staten och vederbörande kommun skola vardera bidra till lärarinnans pensionering med 30 procent av den i § 5 reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt stadgade lägsta pensionsavgiften.

Lärarinna, som nyss sagts, vilken före den 1 juli 1941 under förut angivna förhållanden vunnit anställning vid kommunal flickskola och vilken vid slutet av vårterminen 1941 kvarstår i anställning vid samma skola, skall under de förutsättningar, som ovan angivits, och med tillämpning i övrigt av nyss meddelade bestämmelser vara bibehållen vid delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt, räknat från och med den dag, då hon tillträtt anställningen vid den kommunala flickskolan.

Erforderliga närmare bestämmelser beträffande tillämpningen av dessa föreskrifter meddelas av direktionen över lärarinnornas pensionsanstalt.

Föredragande statsrådet har anfört:

Liksom tidigare för åtskilliga övningslärarinnor har övergången från enskild till kommunal flickskola för vissa timplärlarinnor i läroämnen medfört en försämring i pensionshänseende. Av utredningen i ärendet framgår, att sistnämnda lärarinnor — till följd av att de vid övergång till kommunal skolform icke kunnat erhålla ordinarie eller extra ordinarie anställning — ej kunnat förvärva pensionsrätt enligt de för lärare vid de högre kommunala skolformerna gällande bestämmelserna. I den mån dessa lärarinnor tidigare varit delägare i lärarinnornas pensionsanstalt på grund av anställning vid statsunderstödd enskild läroanstalt, har övergången till kommunal flickskola alltså föranlett förlust av tidigare innehavd pensionsrätt.

Det förslag till avhjälpande av nu nämnda missförhållande, som framlagts av direktionen över lärarinnornas pensionsanstalt, går ut på att de lärarinnor, som tidigare ägt delaktighet i nämnda anstalt på grund av innehav av med avgiftsplikt till pensionsanstalten förenad anställning, nämligen anställning såsom föreståndarinna, ordinarie ämneslärarinna med full tjänstgöring eller ock såsom timplärlarinna eller vikarierande lärarinna i läroämne med minst 10 veckotimmars undervisning, men måst utträda ur anstalten vid övergången till kommunal flickskola, skola återvinna delaktighet i anstalten. Detta förslag synes mig vara rimligt.

Den fortsatta delaktigheten i lärarinnornas pensionsanstalt för ifrågavarande lärarinnor torde, såsom föreslagits, böra göras obligatorisk och beräknas från den tidpunkt, då övergången från enskild till kommunal skola ägde rum. Med hänsyn till att kommunerna åtnjuta statsbidrag till de kommunala flickskolornas verksamhet finner jag någon betänklighet icke möta mot att bidragsskyldigheten även för kommunernas vidkommande göres obligatorisk och får avse tiden från och med vederbörande lärarinnas avgång från den enskilda statsunderstödda flickskolan, detta så mycket mindre som delaktigheten utgör en direkt fortsättning av en tidigare pensionsrätt, till vilken kommunerna haft skyldighet att bidraga.

Beträffande de villkor för fortsatt delaktighet, som böra gälla, ansluter jag mig till direktionens förslag. I likhet med direktionen anser jag, att fortsatt delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt icke lämpligen kan beredas lärarinnor, som först ett eller ett par år efter kommunalisering vinner anställning vid kommunal flickskola.

I fråga om de närmare bestämmelser rörande beräkning av pensionsunderlag, bestridande av pensionsavgifter m. m., som böra meddelas i avseende å den fortsatta delaktigheten i lärarinnornas pensionsanstalt, biträder jag förslaget.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget avser att bereda fortsatt delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt åt vissa ämneslärarinnor m. fl. vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, vilka lärarinnor i samband med läroanstalternas kommunalisering övergå till med pensionsrätt icke förenad anställning vid kommunal flickskola. Förslaget har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer förty,

Utskottet.

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

2:o.

Delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt för lärarinnorna vid Ateneums skolköksseminarium Carin Linnéa Bergström och Märta Johanna Katarina Wellander. Under punkten 2 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats utfärda föreskrifter angående delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt för lärarinnorna vid Ateneums skolköksseminarium Carin Linnéa Bergström och Märta Johanna Katarina Wellander.

Enligt kungörelsen den 23 december 1910 (nr 145) angående pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter tillkommer delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt endast lärarinnor, anställda vid läroanstalter, som åtnjuta statsunderstöd från det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda reservationsanslaget till enskilda läroanstalter (numera förslagsanslagen till bidrag till högre goss- och samskolor, till högre flickskolor och till enskilda mellanskolor). Till dessa läroanstalter hörde Ateneum för flickor (högre flickskola) i Stockholm intill den 1 juli 1939, från och med vilken dag läroanstalten ombildades till kommunal flickskola och uppgick i Norrmalms kommunala flickskola samt i samband därmed upphörde med sin verksamhet.

Genom Kungl. Maj:ts i regeringsrätten givna utslag den 3 december 1914 (Not. E 227) fastslogs, att vid Ateneum för flickor anställd lärarinna ägde att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna tjänstgöring vid det med läroanstalten förbundna folkskoleseminariet. Med stöd därav har dylik tjänstgöring ävensom tjänstgöring vid det med nämnda läroanstalt förbundna, av aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm drivna skolköksseminariet, vilket åtnjuter årligt statsbidrag, och vid tvenne med sistnämnda seminarium förbundna kurser, nämligen en yrkeskurs för utbildande av hemföreståndarinnor och en husmoderskurs, tillgodoräknats för delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt. Sedan Ateneum för flickor från och med den 1 juli 1939 upphört med sin verksamhet, har sådant tillgodoräknande ej längre ansetts kunna ske. Härigenom ha några vid nämnda skolköksseminarium anställda lärarinnor, som vid utgången av juni månad 1939 ägde delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt, förlorat denna delaktighet.

Föredragande statsrådet har anfört:

Chefen för ecklesiastikdepartementet har i årets statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, p. 133, sid. 322) i samband med förslag om anslag till bland annat Ateneums skolköksseminarium förordat, att de avlöningsförmåner, som till nämnda skolköksseminariums lärarinnekurs knutna lärarinnor åtnjtit ända till dess Ateneum för flickor kommunaliserades den 1 juli 1939, alltjämt skulle få äga bestånd, så länge före nämnda dag vid lärarinneseminarier anställda lärarinnor kvarstode i tjänst vid seminariet; och borde förmånerna få åtnjutas retroaktivt från och med den 1 juli 1939. Därvid har vidare framhållits, att frågan om bibehållen delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt komme att anmälas i annat sammanhang.

Den delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt, som tidigare tillkommit omförmälda lärarinnor, men som de genom den från och med den 1 juli 1939 genomförda kommunaliseringen av Ateneums högre flickskola förlorat,

synes, i den mån de sakna med pensionsrätt förenad anställning, av billighetsskäl alltjämt böra få äga bestånd. Enligt vad statens pensionsanstalt i ärendet anfört, skulle endast två vid Ateneums skolköksseminarium anställda lärarinnor, nämligen Carin Linnéa Bergström och Märta Johanna Katarina Wellander, ifrågakomma till sådan delaktighet. Den fortsatta delaktigheten för dessa lärarinnor torde, såsom pensionsanstalten ifrågasatt, böra beredas dem på liknande villkor, som enligt kungörelsen 377/1935 gälla för vissa förutvarande övningslärarinnor vid enskilda läroanstalter. Liksom för nyssberörda övningslärarinnor torde denna delaktighet, som bör bestå endast så länge statsunderstöd utgår till skolköksseminariet, böra göras obligatorisk och räknas från den tidpunkt, då den tidigare avgiftsplikten upphörde. Då kommunen icke torde böra åläggas att bidra till pensionsavgifterna, synes skolköksseminariet böra ha att ansvara för dessa, i den mån de icke bestridas genom statens bidrag.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågasatt förslag, får hemställa, Utskottet.

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 10 mars 1942.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Sandén*, Friggeråker*, Sundvik, von Horn, Ohlin, Leander och Sylwan;

från andra kammaren: herrar Holmgren, Paulsen, Andersson i Falkenberg, K. A. Westman, Hilding*, Eriksson i Sandby, Sundberg och Ericsson i Kinna*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.